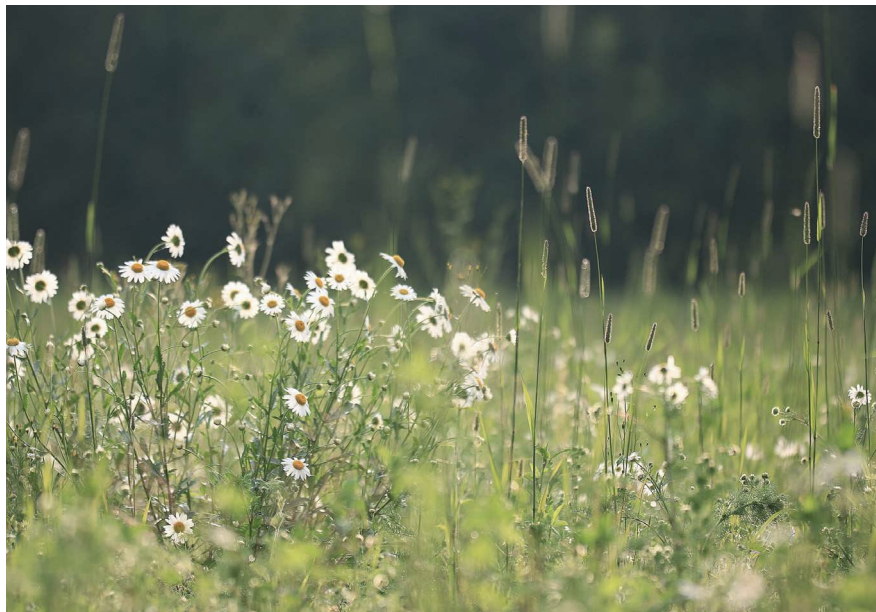

VÆKSTUDVALGETS AFRAPPORTERING

Mere vækst på landet

5 veje og 18 anbefalinger til mere
vækst i land- og yderkommunerne

Indledning

De erhverv, der fylder meget økonomisk og beskæftigelsesmæssigt i landdistrikterne, består fortrinsvist af små og mellemstore virksomheder inden for landbrug- og fødevareproduktion, Det Blå Danmark, håndværk og turisme.

Omkring 190.000 er beskæftigede inden for landbrug- og fødevareproduktion, hvoraf hovedparten bor på landet. Over 4000 danske søfolk bor i yder- og landkommunerne. Produktion og traditionelle håndværksfag er massivt tilstede i landdistrikterne, og i 9 ud af 10 kommuner udgør turismen den største andel af kommunens samlede produktionsværdi.

Erhvervslivet i landdistrikterne bidrager i stor stil til dansk økonomi. Det sker bl.a. igennem serviceydelser og produktion, som skaber en positiv nettoeksport og beskæftigelse, der er fundamentet for bosætning og økonomisk aktivitet som, holder hjulene i gang – også i de lokalsamfund, virksomhederne er en del af. Erhvervenes afgørende betydning for vækst, velfærd og beskæftigelse i land- og yderkommunerne afspejles dog ikke altid i den danske lovgivning.

Parterne bag Vækstudvalget består af interesseorganisationerne Landbrug & Fødevarer, Danske Rederier, HORESTA,

SMVdanmark samt Landdistrikternes Fællesråd. Derudover har Nykredit bidraget til udvalgsarbejdet og leveret faglige input vedrørende afsnittet om finansieringsforhold. Parterne mener, det er afgørende, at erhvervene får bedre rammebetingelser, så de kan fortsætte med at skabe den vækst og udvikling, der er nødvendig for at bringe Danmark i balance. Samtidig mener parterne, at erhvervene i endnu større grad kan bidrage til lokaludviklingen i landdistrikterne.

VÆKSTUDVALGETS MEDLEMMER

Morten H. Østergaard
Landbrug & Fødevarer

Frederik Faurby
SMVdanmark

Jacob K. Clasen
Danske Rederier

Poul Erik Jørgensen
Nykredit

Kirsten Munch Andersen
HORESTA

Steffen Damsgaard
Landdistrikternes Fællesråd

Afgrænsning

Begrebet landdistrikter og yderområder bliver ofte defineret på forskellige måder afhængig af den konkrete kontekst. Vækstudvalget har besluttet, at der af datamæssige hensyn arbejdes med følgende definition: Land- og yderkommuner.

Vækstudvalget har anvendt den definition af land- og yderkommuner, som er beskrevet i klassifikationen i Det Danske Landdistriktsprogram. Her er de 63 landdistriktskommuner opdelt i yderkommuner, mellemkommuner og landkommuner. Yderkommuner omfatter 16 kommuner, mens landkommuner dækker over 30 kommuner.

Oversigt over land- og yderkommuner

Yderkommuner: Bornholm, Langeland, Lemvig, Lolland, Læsø, Morsø, Norddjurs, Ringkøbing-Skjern, Samsø, Skive, Struer, Thisted, Tønder, Varde, Vesthimmerland og Ærø

Landkommuner: Aabenraa, Assens, Billund, Brønderslev-Dronninglund, Esbjerg, Faaborg-Midtfyn, Fanø, Frederikshavn, Guldborgsund, Haderslev, Hedensted, Herning, Hjørring, Holstebro, Ikast-Brande, Jammerbugt, Kalundborg, Kerteminde, Mariagerfjord, Nordfyn, Nyborg, Ods herred, Randers, Rebild, Syddjurs, Svendborg, Sønderborg, Vejen, Viborg og Vordingborg.

Anbefalinger

Vækstudvalget har identificeret, kategoriseret og analyseret flere udfordringer og vækstbarrierer for små og mellemstore virksomheder i landdistrikterne, som gennem politiske tiltag kan vendes til muligheder og vækst til gavn for hele landet.

Udvalget peger på en række generelle tiltag under følgende overskrifter (1) bedre adgang til finansiering, (2) gode muligheder for rekruttering af kvalificeret arbejdskraft, (3) styrket konkurrenceevne, (4) sammenhængende infrastruktur og (5) flere lokale udviklingsprojekter. Listen er ikke udtømmende. Herudover er der en række branchespecifikke rammebetingelser, som erhvervene hver især oplever som hæmmende for yderligere vækst og udvikling.

TILTAG 1

Bedre adgang til finansiering

De små og mellemstore virksomheder i landdistrikterne er udfordret af manglende adgang til kapital. Det er oftest udfordringer i forhold til landbrug, turisme, dagligvarebutikker, selvejende institutioner og håndværkere. Derfor foreslås det at styrke adgangen til kapital for SMV'er, f.eks. ved at styrke Vækstfonden igennem markedsføring og målretning af vækstlånene.

Konkret foreslår udvalget at:

1. Erhvervsministeriet foretager en evaluering af om de anbefalede tiltag fra "Udvalget om finansiering af boliger og erhvervsejendomme i landdistrikterne", det såkaldte Michael Møller-udvalg, er implementeret hos banker og realkreditselskaber, samt hvilken effekt de har haft. En sådan evaluering bør belyse udlånet til erhverv fordelt på brancher på landsplan, kommuneniveau og postnummerniveau under hensyntagen til, at antallet af virksomheder i området er så stort, at den enkelte kunde ikke kan identificeres.
2. Beløbsgrænserne for vækstlån hos Vækstfonden reduceres fra 1 mio. kr. til 500.000 kr. for at styrke lånemulighederne for mindre virksomheder i landdistrikterne samt at lånene i højere grad markedsføres over for små og mellemstore virksomheder uden for de største byer.

TILTAG 2

Gode muligheder for rekruttering af kvalificeret arbejdskraft

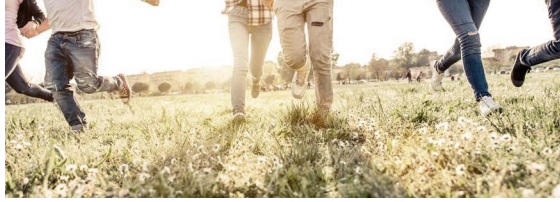

Flere danske kommuner oplever i disse år en kraftig mangel på arbejdskraft forårsaget af bl.a. en faldende andel af erhvervsaktive og unge menneskers søgen mod uddannelserne i de større byer. En analyse fra 2017 udgivet af Dansk Erhverv viser, at arbejdsmarkedet i 2020 bliver presset i 62 ud af 98 kommuner. Staten bør derfor se på muligheden for at skabe stærke faglige uddannelsesmiljøer uden for de større byer og styrke de eksisterende uddannelsesmuligheder i landdistrikterne. Derudover bør der igangsættes en bosætningskampagne i landdistrikterne, der skal tiltrække indenlandsk og udenlandsk arbejdskraft, fastholde de unge og gøre det attraktivt at bosætte sig i land- og yderkommunerne.

Der er ligeledes fortsat behov for at prioritere erhvervs- og efteruddannelserne. Virksomheder i hele landet oplever massiv mangel på arbejdskraft af særligt faglærte. Derfor skal flere efteruddannes, og flere unge skal tage en erhvervs- eller maritimuddannelse. Ungdomsuddannelsesvejledningen skal derfor opprioriteres og i højere grad ske med afsæt i erhvervsuddannelserne.

Konkret foreslår udvalget at:

3. Staten nedsætter en arbejdsgruppe, der skal identificere og analysere, hvor det ud fra et erhvervsmæssigt perspektiv, og uden at gå på kompromis med kvaliteten, giver mening at etablere nye uddannelser, som understøtter rekrutteringsbehovet lokalt og regionalt, med henblik på at skabe stærke faglige uddannelsesmiljøer uden for de større byer og understøtte de eksisterende decentrale uddannelser. Adgang til uddannelser i hele landet kan sikre rekrutteringsgrundlaget for virksomhederne i land- og yderkommunerne.
4. Professionsuddannelser, i det omfang det er muligt uden at gå på kompromis med kvaliteten af uddannelsen, placeres i hele Danmark, i stedet for at uddannelser centraliseres i storbyerne ved f.eks. at opretholde et "udkantstilskud" og give større tilskud til decentrale afdelinger i landdistrikterne.
5. Landdistriktsvækstpilotordningen styrkes i de kommende år ved, at regeringen og Folketinget tilfører nye midler til ordningen og gør den mere erhvervsrettet.
6. Der oprettes en erhvervspulje for landdistrikterne, hvor der afsættes midler målrettet indsats, der skal tiltrække kvalificeret arbejdskraft og styrke rekrutteringsgrundlaget og væksten i land- og yderkommunerne.
7. Kommunerne i samarbejde med staten iværksætter en kampagne for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft til landdistrikterne, markedsføre styrker og stedbundne kvaliteter samt gøre det attraktivt for unge at bosætte sig i land- og yderkommunerne.

TILTAG 3

Styrket konkurrenceevne

Konkurrenceevnen for erhvervslivet i landdistrikterne er svækket af utilstrækkelige rammevilkår på en række områder, som betyder mindre vækst og udvikling. Der er brug for en mere sektorspecifik tilgang til de erhverv, som fylder mest i landdistrikterne.

Konkret foreslår udvalget at:

8. Kommunerne i forbindelse med udbud i højere grad implementerer en SMV-venlig udbudspolitik, så offentlige opgaver udbydes i en størrelse, som SMV'erne kan klare og på betingelser, som SMV'erne kan opfylde. I den forbindelse bør udbud tilrettelægges, så samarbejdende virksomheder kan byde og vinde.
9. Skabe øget omsætning af ejendomme i landområder, herunder sikre ejerskifte i små og mellemstore virksomheder og landbruget, via sælgerpantebreve. På grund af manglende ejerskifter foretages der ikke de nødvendige investeringer, som kan sikre en produktivitet fremgang. Det bør gøres nemmere for sælgere at bidrage til finansiering af ejerskifter.

TILTAG 4

Sammenhængende infrastruktur

Selvom Danmark indtager en topplacering i EU, når det kommer til bredbånd og mobildækning, så er der fortsat behov for, at dækningen styrkes. Virksomheder i land- og yderkommuner oplever fortsat, at den digitale infrastruktur er utilstrækkelig og at det f.eks. er svært at få forbindelse til kunder grundet manglende dækning.

Ligeledes er der brug for løbende at forbedre den fysiske infrastruktur. Der skal sikres trafikal ligestilling, så der ikke er forskel på om du bor på en ø, i et landdistrikt eller i en større by - i forhold til tilgængelighed, priser på transport og mulighed for lejlighedsvis transport i form af en taxi.

Konkret foreslår udvalget at:

10. Den statslige bredbåndspulje styrkes med flere midler og i endnu højere grad målrettes land- og yderkommunerne, der præges af markedssvigt.
11. Kommunerne får klarere og bedre rammer for at udrulle digital infrastruktur til egne institutioner og medarbejdere og samtidig får mulighed for at stille krav om dækning af underforsynede områder, herunder i særligt i det åbne land.
12. Der indføres trafikal ligestilling i form af fuld implementering af landevejsprincippet til de danske øer, hvilket betyder, at færgetaksterne skal nedsættes yderligere for at styrke bosætning og turisme, med mulighed for lokal og geografisk fleksibilitet i nedsættelse af taksterne.
13. Forligskredsen bag taxiloven igangsætter en straksanalyse af taxidækning i land- og yderkommunerne bl.a. på baggrund af den nye taxilov.
14. Der sker en yderligere liberalisering af skilte Lovgivningen, så virksomheder på landet får nemmere ved at tiltrække kunder.

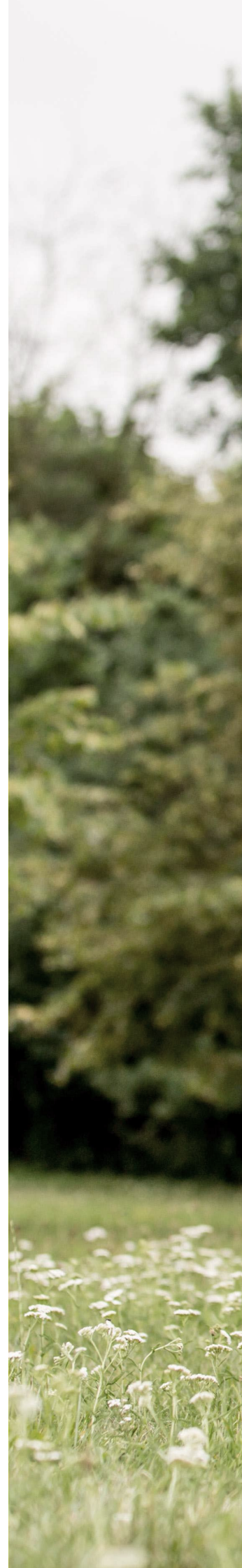
TILTAG 5

Flere lokale udviklingsinitiativer

Landdistriktspuljen under Erhvervsministeriet bør styrkes med flere midler, og det foreslås, at der temasættes flere ansøgningsrunder til projekter, der eksplicit bidrager til at skabe vækst og udvikling i hele landet. Der bør i den forbindelse lægges mere vægt på projekternes samspil med lokale virksomheder. Samtidig bør der oprettes en efteruddannelse for de kommunale landdistriktskoordinatorer og træffes beslutning om implementering af anbefalingerne fra Udvalget for levedygtige landsbyer.

Konkret foreslår udvalget at:

15. Virksomheder, der fylder meget i land- og yderkommunerne, og som gør en ekstraordinær indsats for at udvikle det lokalsamfund, de er en del af, skal fremhæves og præmieres med en pris uddelt årligt af parterne i Vækstudvalget.
16. Staten tilføjer minimum 10 mio. kr. til Landdistriktspuljen ved at oprette en underpulje for vækst og lokalt iværksætteri.
17. En efteruddannelse for landdistriktsudvikling udvikles og målrettes kommunale landdistriktskoordinatorer. Uddannelsen bør have fokus på landsbyerne evne til at skabe nye erhverv. Derudover bør der etableres en central vidensbank om landdistrikternes udviklingsvilkår og tendenser.
18. Forligskredsen bag planlovsaftalen træffer beslutning om at implementere de 17 anbefalinger fra Udvalget for levedygtige landsbyer.

Branchespecifikke vækstvilkår

Udvalgets medlemmer har identificeret, hvilke udfordringer og muligheder, der gør sig gældende for de enkelte erhverv i landdistrikterne.

Afsnittet belyser, hvilke rammebetingelser, der gør sig gældende for så vidt angår erhvervenes konkurrenceevne og udviklingen i landdistrikterne. Derudover belyser afsnittet, hvordan rammebetingelser og nye policies på specifikke områder kan styrke forudsætninger for vækst og udvikling i hele Danmark.

PUNKT A

Det Blå Danmark

(indspil fra Danske Rederier)

Det Blå Danmark udgør Danmarks største eksporterhverv med 25 pct. af den samlede danske eksport, ligesom Det Blå Danmark genererer beskæftigelse til 90.000 danskere over hele landet. Det Blå Danmark består af rederier, udstyrsproducenter, havne og andre blå virksomheder.

Rederierhvervet er omdrejningspunktet for Det Blå Danmark, da en række af de afledte industrier og aktiviteter har stor fordel af at have en rederiklynge i verdensklasse (Danmark er 6. størst i verden på opereret tonnage) lige i nærheden. Det maritime vækstteam, som afsluttede sit arbejde primo 2017, konkluderede da også, at for at den samlede klynge skulle vokse, krævede det vækst i kernen – rederierne.

Rederierhvervet er desuden karakteriseret ved at være Danmarks mest globale erhverv. Mens to tredjedele af rederiernes værdiskabelse foregår uden for EU, gælder det kun én tredjedel for den øvrige industri. Virksomhederne i Det Blå Danmark, særligt rederierne, er stærkt mobile, og det er lettere at omregistrere skibe fra ét flag til et andet flag, end det er for øvrige virksomheder i industrien at flytte produktionsanlæg over grænser.

Vækstteamet for Det Blå Danmark peger derfor på, at det for rederibranchen

som globalt erhverv er nødvendigt hele tiden at have opdaterede og gode rammevilkår. Som en del af dette peger selv samme vækstteam på, at særligt DIS-ordningen og tonnageskat, som er en særlig rederiskat, er helt afgørende ordninger for, at vi har rederier og skibe under dansk flag. Disse ordninger findes i varierende form i samtlige store søfartsnationer globalt.

En måde at måle rederierhvervets aftryk er via rederiernes indkøb. De anvendte data er fra 2015 og omhandler indkøb. De blev indsamlet direkte fra rederierne selv af Danske Rederier, som et led af en analyse af rederiernes lokale værdiskabelse. Alene i de 16 yderkommuner foretog de danske rederier indkøb for 265 mio. kr. til trods for, at det inkluderer flere mindre kommuner, som Læsø, Samsø og Ærø. Rederierne er altså væsentlige aktører, når det kommer til at sikre omsætning i danske yderkommuner. Ser man bredere på det, så er rederiernes indkøb i de 30 landkommuner på over 1,4 mia. kr., hvilket også er et anseeligt beløb. Det gælder især for de maritime højborgere rundt om i landet – alene en kommune som Svendborg oplever indkøb fra rederierne på over 130 mio. kr.

Der er i alt over 4000 danske søfolk, som bor i yder- og landkommuner. Dermed viser Danske Rederiers tal, at søfolkene

er markant overrepræsenterede, hvilket også tydeligt viser søfartens betydning for denne del af Danmark. Ser man samlet på land- og yderkommunerne, fylder søfolkene næsten dobbelt så meget som andelen af den voksne befolkning ellers ville tilsige. Der bor 1.300 søfolk i de 16 danske yderkommuner og dertil 2.750 søfolk i de 30 landkommuner. Dertil kommer de ansatte i land på rederikontorer, som også er at finde i mange danske havne. Samlet set bor 65,8 pct. af alle søfolk i de 46 land- og yderkommuner – heraf bor 44,7 pct. i landkommuner.

Det er klart, at med mange ansatte, så følger også en stor indkomst. Faktisk har de ansatte i rederierne en samlet, årlig indkomst på 460 mio. kr., hvis der ses snævert på yderkommunerne. Det udgør ca. en fjerdedel af de 1.950 mio. kr., som hele Det Blå Danmark generer af indkomst i de danske yderkommuner. Gælder det landkommunerne – hvor der da også bor langt flere mennesker – så er tallet noget større. Her skaber rederierne alene 1.460 mio. kr. i indtægt, mens den samlede klynge skaber indtægter for 9.880 mio. kr. Dette viser også, at den maritime folgeindustri er meget stærk i en række landkommuner.

PUNKT B

Turisme

(indspil fra HORESTA)

Turismeerhvervet er en vækstdynamo både globalt og nationalt. Hotel- og restauranterhvervet har siden krisen skabt mere end 28.000 nye jobs i hele landet og er med en vækst på over 30 pct. den største jobskaber i Danmark.

Det er et erhverv med stor betydning i hele landet. I mange kommuner er turismen et helt afgørende erhverv. Således udgør land- eller yderkommuner 9 ud af de 10 kommuner, hvor turismen har størst betydning for kommunens samlede økonomi. Men turismen har stadig et uudnyttet potentiale i landdistrikterne. Turismen har skabt vækst, men den er ujævnt fordelt. Skal land- og yderkommuner have en større del af den fremtidige vækst, kræver det handling og klare politiske prioriteringer. Turisterhvervet i land- og yderområderne skal sikres rentabilitet hele året rundt. Hvis vækstpotentialet udnyttes, vil det betyde mange nye arbejdspladser, og at sæsonansættelser kan skiftes ud med helårsansættelser.

Dansk turismes nærmeste konkurrenter bruger målettet momsned sættelse til at skabe vækst. Danmark har Europas højeste moms på hoteller og

restauranter, og når danske hoteller og restauranter betaler 25 pct. i moms, betaler svenskerne 12 pct. og tyskerne 7 pct. i hotelmoms og 19 pct. i restaurantmoms.

Virksomheders udgifter kan som udgangspunkt fuldt momsaflyftes, men ikke en forretningsmiddag på en restaurant. Den mulighed skal genindføres for at øge aktiviteten på danske restauranter og sikre rentabilitet hele året.

Der er brug for en målrettet prioritering både nationalt og kommunalt af markedsføring af Danmark som en destination, der skal besøges hele året rundt. Dette vil tiltrække turister og fremme skabelsen af nye aktiviteter.

Den ulige konkurrence fra offentlig støttede kultur- og idrætsinstitutioner, der eksempelvis driver café- og restaurantvirksomhed, skal begrænses. Det koster private arbejdspladser på hotel-, restaurant- og turismevirksomheder særlig i land- og yderkommunerne, når det offentlige støtter eller driver konkurrerende virksomhed.

Gode, billige og fleksible transportmuligheder er afgørende. Både taxi, færge og offentlig transport skal være tilgængeligt og turistvenligt - og enhver prisstigning og introduktion af nye afgifter vil modvirke erhvervets udviklingsmuligheder.

En madoplevelse er en del af enhver turistoplevelse, og der skal større fokus på lokale fødevarer og en målrettet indsats for at styrke de gode madoplevelser i hele landet f.eks. gennem et gastronomisk rejsehold, der kan højne kvaliteten i de lokale madoplevelser.

For turismen i land- og yderkommunerne er det særligt vigtigt, at der gives gode muligheder for skiltning. Turisterne skal guides af motor- og landevejen ud til de lokale turismevirksomheder. En større synliggørelse af attraktioner, aktiviteter, spisesteder og overnatningsmuligheder skaber opblomstring af de mange lokale tilbud i land- og yderkommunerne. Samtidig skal steder, naturstier, p-pladser og toiletter turisttjekkes, så turisterne får gode oplevelser overalt i den danske natur og de danske byer.

PUNKT C

Landbrug- og fødevarereproduktion

(indspil fra Landbrug & Fødevarer)

Den regionale balance i Danmark er udfordret, trods en række politiske tiltag. I det fortsatte arbejde med at løse denne udfordring er det nødvendigt at tage i betragtning, at erhvervene uden for de større byer skal have bedre vækstvilkår.

Fødevarerklyngen er med en eksport på over 166 mia. kr. årligt og med ca. 190.000 beskæftigede et af Danmarks vigtige erhverv. Erhvervet omfatter bl.a. mejerier, slagterier, growarevirksomheder, forædlings- og forarbejdningsvirksomheder, handelsvirksomheder, fabrikker af landbrugsmaskiner, stalldinventar mv., fabrikker af maskiner til fødevarerhvervet, producenter af ingredienser og hjælpestoffer, forsknings- og rådgivningsvirksomheder, pengeinstitutter og forsikringselskaber.

Landbrugs- og fødevarereproduktion dækker både over virksomheder, der er helt store, globale virksomheder til små virksomheder med ganske få ansatte inden for fødevarerklyngen. Landbrugserhvervet er udfordret af lav indtjening og få investeringer. Hvis udviklingen skal vendes, vil det kræve, at erhvervet sikres bedre generelle

rammevilkår i form af fornuftige dyrkningsforhold og konkurrencedygtige skatter og afgifter. Erhvervet kan ikke pålægges danske særskatter som pesticidafgiften og foderfosforafgiften, som de udenlandske konkurrenter ikke er underlagt. Endeligt er det en forudsætning, at arbejdsudbuddet øges og erhvervets adgang til kvalificeret arbejdskraft forbedres.

I Vesteuropa er det kun Frankrig, hvor landbruget også beskattes af deres produktionsjord. I dansk landbrugs primære eksportmarkeder Tyskland, Sverige og Storbritannien er landbruget ikke omfattet af lignende skatter. Med en lavere ejendomsbeskatning vil fødevarerhvervet kunne øge sine investeringer, og det vil fremme nødvendige generationskifter inden for erhvervet. Det vil efterfølgende lede til øget vækst og beskæftigelse uden for de store byer. På mange landbrugsbedrifter ligger jorderne usammenhængende og spredt. Det øger transportomkostningerne, øger tidsforbruget i driften og er en barriere for produktivitetsforbedringer. Bedre muligheder for erhvervsmæssig betinget jordfordeling giver en lavere klimabelastning, reducerer nabogener

og forbedrer bedrifternes økonomi. De erhvervsmæssige jordfordelinger bør fritages for tinglysningsafgift for at fremme interessen i landbruget.

Erhvervsejendomsmarkedet er i øjeblikket fastlåst. Det gælder særligt markedet for landbrugs-ejendomme. Situation skyldes bl.a. at sælger kan stå foran en stor kontant skattebetaling ved salget i form af ejendomsavancebeskatning. Sælger har i dag begrænset mulighed for at genanbringe en skattepligtig fortjeneste i en ny investering, f.eks. en ny ejendom. Denne mulighed for genanbringelse bør udvides, så sælger kan genanbringe avancen i et sælgerpantebrev.

Adgang til kvalificeret arbejdskraft er i stigende omfang et problem for mange danske produktionsvirksomheder. Det ses i forhold til rekruttering af medarbejdere med de rette faglige kvalifikationer og i forhold til at kunne tiltrække medarbejdere til land- og yderkommunerne, hvor størstedelen af produktionsvirksomhederne, herunder primærlandbruget, er placeret.

PUNKT D

Små og mellemstore virksomheder

(indspil fra SMVdanmark)

Produktion og traditionelle håndværksfag såsom frisører, VS, tømrer, automekaniker, maler mv. fylder meget i land- og yderkommunerne. Med andre ord har SMV'erne en afgørende rolle i Danmark, og flere undersøgelser dokumenterer, at de små og mellemstore virksomheder skaber flere nye job og flere praktikpladser end Danmarks store virksomheder.

Erhvervet har en klar interesse i et mangfoldigt Danmark uden sorte pletter på landkortet. De danske landdistrikter udgør nemlig en væsentlig menneskelig, kulturel og erhvervs-mæssig ressource – ikke mindst for de små og mellemstore virksomheder.

Der er stadig finansielle udfordringer for små og mellemstore virksomheder. Der foreslås derfor et bundfradrag i virksomhedsskatten på 100.000 kr., når skattebesparelsen overføres til egenkapitalen. Samtidig efterlyses en analyse

af, om banker og realkreditinstitutter har ændret deres produktsortiment, så det i større grad bliver muligt at få lån til nye aktiviteter i landdistrikter.

Adgang til uddannelse er en forudsætning for vækst i land- og yderkommuner. Derfor skal erhvervsskolerne have gode netværk og etablere satellitskoler i land- og yderkommuner, hvor erhvervsuddannelsernes grundforløb kan gennemføres. Kommuner og regioner skal samarbejde med erhvervsskolerne om bedre offentlig transport, så lærlinge har gode muligheder for at transportere sig til og fra uddannelsens hovedforløb. Der skal bygges flere skolehjemspiladser på uddannelsesinstitutioner, der dækker meget store geografiske områder, og det er nødvendigt at bygge/etablere f.eks. ungdomsboliger, kollegier og lign., der gør det muligt at bosætte sig i land- og yderkommunerne på en lærlingeløn.

SMV'erne skal have bedre adgang til udviklingsmidler og højtuddannet arbejdskraft gennem styrkelse af de effektive ordninger. Det foreslås derfor, at Innobooster og landdistriktsvækstpilotordningen styrkes. SMV'er ansætter i stigende grad højtuddannede, og tallet er steget fra 12 pct. til 16 pct. på blot to år. Det viser, at bl.a. vækstpilotordningerne virker og er en vigtig faktor i udviklingen og vækstskabelsen hos SMV'er i land- og yderkommunerne.

Den digitale infrastruktur er vigtig for vækst og udvikling i hele Danmark. Derfor foreslås adgang til 100 Mb internettet i hele landet, og at der bliver stillet dækningskrav ved kommende frekvensauktioner.

Situationen i land- og yderkommunerne

I nærværende afsnit kortlægges nogle af de væsentlige økonomiske og demografiske forhold i land- og yderkommunerne, der potentielt kan give anledning til udfordringer med hensyn til erhvervenes konkurrenceevne og udvikling.

Befolkningsudvikling

Danske kommuner har i længere tid oplevet en stigende urbanisering. Befolkningstallet i landdistrikterne er generelt vokset langsommere end i resten af landet, og fra 2007 til 2017 er befolkningen i landdistrikter længere væk fra de største byer faldet med ca. 7 pct., mens Danmarks samlede befolkningstal er steget med 5 pct.

Befolkningsvæksten har været særlig kraftig i og omkring København, men er samtidig steget meget i Aalborg, Aarhus og Odense. De største relative befolkningsfald er omvendt sket på en række mindre øer og kommuner i det vestligste Jylland og på Lolland. Faldet er dog for de fleste af disse kommuner mindre kraftigt end tidligere.

Samtidigt med, at der har været – og flere steder stadig er – en overordnet urbanisering med en generel vandring mod de større byer, foregår der også en lokal vandring mod de lokale bycentre. Det er den såkaldte dobbelte urbanisering, som kommer til udtryk ved forskydninger internt i kommunerne, hvor folk i landdistrikterne søger ind mod de mindre (lokale) bycentre.

Ifølge Det Økonomiske Råd drives det faldende folketal i landdistrikterne af en manglende tilflytning, imens fraflytningen har ligget på et stabilt niveau de seneste år.

Udvalget vurderer, at der stadig foregår en overordnet urbanisering, men at denne til en vis grad – i flere dele af landet – er blevet erstattet af en intern urbanisering i kommunerne, hvor befolkningstallet forskydes fra de tyndere befolkede områder til såvel de mellemstore og de større byer i kommunerne. Det indebærer generelt en flytning mod de større byer, men også en flytning fra de mindste landsbyer og landdistrikter mod lidt større landsbyer og lokale bycentre.

Mange landsbyer har omstillet sig og fundet nye veje, bl.a. båret af et stærkt foreningsliv og ny erhvervsudvikling. Andre oplever fortsat tilbagegang i befolkningstal, beskæftigelse mv. Udvalget bemærker imidlertid en tendens med modurbaniseringer, som viser sig ved, at flere land- og yderkommuner oplever en stigende nettotilflytning fra de store byer. De nyeste tal for eksempelvis boligsalg og befolkningsudvikling understøtter tendensen med, at det går bedre i områder uden for de store byer. Samtidig har udviklingen i realkreditlån til ejerboliger været positivt stigende med udlån i de fleste kommuner gennem de seneste år. Denne tendens skyldes flere forhold. Dels betød finanskrisen, at mange boligejere ikke kunne sælge deres ejendom, og dels frygtede mange beskæftigelsesmulighederne decentralt.

Centraliseringer har i det hele taget betydet en overophedning af centrene, som især har ramt familier med pladsbehov. Samtidig har den generelle økonomiske udvikling gjort borgerne mere påpasselige med at flytte, vurderer udvalget.

Beskæftigelsesudvikling

Beskæftigelsen var for få år siden faldende i store dele af landet, men dette fald er nu afløst af en stigning i størstedelen af kommunerne. Stigningen i beskæftigelsen skete først i de store byer, men har siden bredt sig til andre områder – f.eks. har store dele af Sjælland været genstand for en stigning i beskæftigelsen.

En stigning i beskæftigelsen kan være udtryk for nye jobs, resultatet af forskellige arbejdsmarkedsindsatser eller en

situation, hvor antallet af beskæftigede tilflyttere er højere end antallet af beskæftigede fraflyttere. Der er dog fortsat områder, der er præget af et fald i beskæftigelsen. Det gælder for Nord- og Nordvestjylland, det sydlige Danmark og ø-kommunerne.

I de fleste af disse kommuner er faldet dog knapt så kraftigt, som det tidligere har været. Det er her værd at bemærke, at der i høj grad er sammenfald mellem kommuner, der oplever fald i beskæftigelsen og kommuner, der oplever et fald i befolkningstallet. Udvalget vurderer, at beskæftigelsen i flere dele af landet er inde i en positiv udvikling, som har en afsmittende effekt på boligsalget og befolkningsudviklingen i land- og yderkommuner.

**LANDDISTRIKTERNES
FÆLLESRÅD**

www.landdistrikterne.dk